

Gaborják József

„A rendszer nem volt ennyire okos...”

– *Nem vagy született kecskeméti. Hol, milyen végzettséget szereztél, milyen módon kerültél a megyeszékhelyre, milyen beosztásokban dolgoztál?*

– Bajai születésű vagyok. 1974-ben végeztem az akkor Marx Károly nevét viselő Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen. Az utolsó évben már minden diákot foglalkoztat az álláskeresés gondolata. Akkoriban az nem volt kérdés, hogy lesz-e munkánk, csak az, hogy hol. Nyilván volt, ami motivált, a munka tartalma meg a lakhatási lehetőség, hiszen házasságkötésre készültünk a menyasszonyommal. A rövid előzmény az, hogy az egyetemi klubban, ahol mindig élénk élet volt, körülbelül a végzés előtt egy évvel, pontos dátumra már nem emlékszem, a Bács-Kiskun megyei vezetők Tohai László elnökhelyettes vezetésével, eljöttek és toborzó, bemutatkozó látogatást tettek. Ennek a lényege az volt, ugye, hogy gyertek vissza fiatalok, kevés a tanult fő, kellene a diplomások, segítsétek felemelni ezt a térséget. Hát, szépen hangzó dolog volt. Mi addig már több különböző lehetőséget megvizsgáltunk, és Tatabányától Baján és Budapesten keresztül sok lehetőségnek utánanéztünk. A szobatársammal, aki kalocsai fiú volt, levelet írtunk a Bács-Kiskun Megyei Tanácsnak, hogy érdekelnének bennünket a lehetőségek. És nagyon rövid időn belül választ is kaptunk, hogy kik fogadnak minket a bemutatkozó látogatáson. Engem személy szerint Szigeti Péter, akkori tervosztályvezető fogadott. A feleségemmel mentünk, elmondták a lehetőségeket, végül aztán a nejem az ipari osztályon, én pedig a tervosztályon kaptam nagyon konkrét, korrekt állásajánlatot. Ez kiterjedt a munkám tartalmi részére, egészen konkrétan arra, hogy ezt és ezt kell csinálni, itt fog dolgozni, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Lakhatásunkat segítettek megoldani, nem azonnal sikerült, de rövid időn belül, így kerültünk Kecskemétre.

– *Mi volt az, ami kifejezetten a munkakörödbe tartozott a tervosztályon?*

– A legeslegelső időkből a tanács költségvetéséből megvalósuló beruházások témaköre. Kezdként az ember először megtanulja, hogy hol van. Például közre kellett működni a megyei tanács saját beruházási szabályzatának a kidolgozásában. És az izgalmas dolgok abban az időben zajlottak. Például akkor volt befejezés előtt a Házgyár építése, és zajlottak a lakótelepek beruházásáról folyó egyeztető tárgyalások. A megye összes nagyobb városát érintették ezek. A területek előkészítése, telkek kialakítása, közművesítés, minden. Az erre szánt állami pénzek elosztására tett javaslatot a tervosztály, ő koordinálta a tárgyalásokat

Gaborják József közgazdász, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szerez diplomát 1974-ben. A végzés után 1990-ig az egykori Bács-Kiskun Megyei Tanácsnál dolgozott különböző beosztásokban, végül elnökként fejezte be itteni munkáját. 1990–2011-ig különböző kereskedelmi bankoknál dolgozott vezető beosztásokban (pl. OTP, FHB, Postabank, ERSTE Bank). Ma nyugdíjas-ként él.

a tervező, a kivitelező, a beruházási vállalat, az érintett város, az OTP, illetve a többi résztvevő között. Ezeket az akkori főnökeim vezették. Hallatlanul izgalmas volt, mert elvittek magukkal ezekre a tárgyalásokra. És amikor már jól belelendültem volna, hogy mindent megtanuljak, akkor behívtak katonának, tartalékos szolgálatra, három hónapra. Utána már nem ugyanabba a munkakörbe kerültem vissza, hanem átkerültem a területfejlesztésre. Ez olyan általános, úgy mondanám, megyei gazdaságpolitikát összefogó, fejlesztéseket koordináló szerepkör volt. Ez volt a lelegeje.

– Ezeknek a területfejlesztési ügyeknek volt-e olyan vonatkozása, hogy amikor például megtervezték egy lakótelep elhelyezését, akkor eleve és módszeresen gondolkodtak intézményekben is? Adott-e erre lehetőséget a rendelkezésre álló keret, vagy csak az alapellátás volt ebből finanszírozható?

– Az alapellátás, de intézményi értelemben is. Szigorú tervezési normák alapján határozták meg, hogy mekkora lesz az a lakótelep, körülbelül mekkora lesz az a népesség, amely ott elhelyezhető. Akkor ehhez a bölcsődétől az iskoláig bezárólag megterveztünk mindent, ami ebbe a finanszírozási keretbe belefért. Nyilván minden várossal nagy alkuk folytak, mennyit tesz hozzá stb. stb. Ez fért ezekbe a keretekbe, a középiskola az már más ügy volt. Az ennél fejlettebb intézményi struktúra az már egy másik ügy, de az orvosi alapellátás még ide tartozott.

– Én is úgy kerültem annak idején egy lakótelepi könyvtárba, mikor Kecskemétre költöztünk, hogy szerencsés módon már oda tervezték a Széchenyiváros közepére. Mondtad, hogy Tohai László alelnök volt az egyetemen, toborzókörúton, Szigeti Péterrel, a terosztály vezetőjével tárgyalta. Ezek szerint nem egy már meglévő személyes nexus volt az Gajdócsi Istvánnal, ami téged Bajáról Kecskemétre hozott?

– Nem, egyáltalán nem.

– Nem is ismertétek egymást?

– Nem. Először is, szerintem józan realitás, hogy egy 18 éves fiatalembert, aki voltam Baján, abszolút nem érdekelték még olyan dolgok, hogy ki a tanácselnök. Éli a maga életét, tanul, készül a maga pályájára. Akkor én már elkerültem a városból, mert jött a katonaság, az egyetem. Gajdócsi István nagyjából ezekben az időkben tűnt ki. Sokan ismerték a bajai járás élén, de komolyabb befolyásra azokban az években tett szert, amikor én még egyetemre jártam. A járás éléről először bevitték Bajára tanácselnöknek, aztán jött a repülőgép-katasztrófa 1971-ben¹, amikor szerencsétlenség áldozata lett szinte a komplett megyei vezérkar. Ezt követően irányították Kecskemétre. Nyugodtan mondhatom, hogy nem ismertük egymást korábban, nem az ő személyes közbenjárására kerültünk Kecskemétre.

– Amikor állást kaptál a megyeházán, akkor viszonylag hamar kialakult köztetek a kapcsolat? Mennyire tartotta fontosnak Gajdócsi István, hogy az apparátusában dolgozó fiatal szakembereket név szerint is ismerje?

– Tűzásokba semmiképp nem esett, de azt szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy nagyon jó szemem volt, és észrevette, hogy 1973–76 között sorra jelentek meg fiatal, friss diplomások az akkori megyei tanács szakapparátusában. Ez azt jelentette, hogy a 20–25 éves nagyjából mozdulatlan szerkezetű és összetételű apparátus kezdett átalakulni. Nagyon

¹ 1971. szeptember 16-án Kijev mellett lezuhant a Malév MA110-es járata. A fedélzeten tartózkodó 41 utasból 35-en a Szimferopolba tartó Bács-Kiskun megyei küldöttség tagjai voltak. Mindannyian életüket veszítették, köztük Erdősi József, a megyei tanács elnöke és Gyóni Lajos, a megyei pártbizottság titkára.

nagy szerepe volt ebben – évszámra pontosan nem emlékszem, – a talán '73-ban bevezetett bérrendezésnek. Az akkori közigazgatás egy rövid ideig versenyképes fizetést tudott ajánlani a gazdaság többi ágazatához képest. Tehát megjelent a tanácsí apparátus mint vonzó munkahely. A feladat tartalmilag is érdekes volt, és hát, a mi generációnk nyelvezete, szakszerűsége és stílusa a belső levelezésben, az előterjesztésekben már egészen más volt, mint az egyébként nagy tudású, nagy tapasztalatú, de régi vágású kollégáké. Sokan közülük, miközben nagyon képzetek voltak, a régi beidegződések miatt hajlamosak voltak germanizmusok tucatjait használni a hivatali nyelvben. És ezt egy olyan műveltségű ember, mint amilyen Gajdócsi István volt, azonnal észrevette és vissza is igazolta. És pillanatok alatt összerántotta ezt a fiatal csapatot. Néhány hónapra rá, hogy elkezdtünk dolgozni, már közvetlenül megfogalmazta felénk az elvárásait. Buzdító, rettentően impulzív, lelkesítő ember tudott lenni. És hát hogyne esett volna jól nekünk, hogy figyel ránk! Addigra már körülbelül el tudtuk helyezni magunkat a világegyetemben, világosan érzékeltük azt is, hogy hozzánk képest ő hol van, és pontosan láttuk azt is, hogy mekkora távolság választ el tőle bennünket. Ezért különösen jóleső dolog volt, hogy mégis személyesen foglalkozott velünk. Elmondta az elvárásait, a felelősségünket. Sose felejttem el például, amikor a fogalmazás stílusáról beszélt, arról, hogy kutyakötelességünk nekünk, tanult embereknek úgy fogalmazni, hogy azt bárki, egyszerű ember a választott testületekben megértse. Ez a mi dolgunk. És akkor gyorsan el is kezdtük levetkőzni azokat az idegen kifejezéseket, a szakmai zsargont, amiket egy friss diplomás előszeretettel használ, még az egyetem után is. Azt hittük, hogy attól vagyunk szakszerűek, hogy ezeket használjuk. Ezeket a vadhajtásokat Gajdócsi gondosan és módszeresen lenyesegette, és persze egyébként is sugárzott abból az emberből az intelligencia és a műveltség.

– *Végzettségét tekintve jogász volt, ugye?*

– A végzettsége jogász, de egyébként is nagyon olvasott ember volt. Jóval később egyszer volt szerencsém látni a magánkönyvtárát, hát lenyűgöző mind mennyiségben, mind választékosságban. Amikor nem hivatalos beszélgetéseket volt módunk vele folytatni, mindig az derült ki, hogy hihetetlenül magával ragadó, ugyanakkor vérbő ember volt.

– *Nagyon impulzív, szangvinikus természetű, könnyen dühbe gurulni tudó ember hírében állt. Megerősíted?*

– Igen, ez igaz. Mindez olykor egyesek számára félelmetesnek is tűnhetett. Ha olyan információt kapott, ami fölbosszantotta, ki is fakadt, és hihetetlen irodalmi választékossággal tudott káromkodni. Nyilván nem a nyilvánosság előtt, de az irodájában jól lehordta az embert. Bizony néha nagyon nehéz volt, hogy el ne nevéssük magunkat, miközben osztották az észet éppen, és amikor mint a vulkán, úgy tört ki. Utána kértem tőle engedélyt, hogy elmondhassam az én álláspontomat vagy háttér-információmat. Meghallgatta, megértette, és utána rögtön meghozta a döntését, hogy jó, rendben van. És nemritkán ilyenkor a nagy ijedtségre, ami nyilván bennünk volt, azt mondta, hogy, na jó, igyunk meg egy pohár bort. És ő biztos, hogy lezárta az ügyet, elmondta a magáét, megmondta, hogy mit kér, ne hibázzunk legközelebb, és továbblépett.

– *A direkt terveysítási rendszer '68 tájékán a mechanizmussal² megszűnt, te már nem abban kezdél. Nem is lehet túl sok konkrét élményed arról, hogy mi történt másként például a megyei szintű tervezésben, mint amikor hajszálpontosan megjött a központból, hogy mi a feladat.*

2 1968-ban új gazdaságirányítási rendszer lépett életbe az országban, amely nagyobb teret biztosított a vállalati és intézményi önállóságnak a termelés és a beruházások terén, liberalizálták az árakat,

– Sejtéseim azért vannak. Azt úgy lehet elképzelni, hogy '68 előtt – egy matematikai kifejezést fogok használni: mátrix –, szóval gigantikus méretű táblázatok voltak, amikben mindent összefoglaltak. A legkisebb településig részleteire lebontva megvolt, hogy mit kell megtervezni, jóváhagyták, leadták, nem volt vita, azt végre kellett hajtani. Ez a másik módszer már akkor is egyeztetésen alapult. Keretek, irányok voltak, de már eleve azzal, hogy a költségvetési bevételek egy része helyben képződik, tehát a központ nem is tudta pontosan számításba venni, volt mozgástér, döntési lehetőség. Kialakultak ezek az egyeztetési mechanizmusok, természetesen felülről vezérelt volt ez is, ez nem vitás, de már esze ágában nem volt a megyei tanácsnak megmondani, hogy például Szabadszálláson a Kossuth Lajos utcát kövezzék le vagy a Petőfi utcát.

– *Mik voltak a benyomásaid Kecskemétről? Úgy kerültél ide, a hetvenes évek derekán, hogy túl sok előzetes ismereted nem lehetett. A város 1950-ben lett megyeszékhely. Voltak-e komoly hiányosságok például a kulturális intézményekben, a szellemi élet színtereiben?*

– Ahhoz a kisvároshoz képest, amit az én szülővárosom jelentett, amit nagyon szerettem, és el sem tudtam képzelni, hogy máshol éljek, ahhoz képest ez egy lüktető szellemi életű város volt. Az mindenképpen az előnyére vált, hogy már akkor lakható, élhető méretű, emberközeli település volt. Alighogy megtelepedtünk, két hét múlva már volt saját újságosom, aki tudta, hogy én ezeket és ezeket a lapokat veszem, és félretette nekem, mert gyorsan fogyott. Ezek a kis, apró gesztusok a kezdetektől otthonosságérzetet adtak. Ugyanakkor, amit a kezdetektől nagyon hiányoltam, azok a fajta kisebb, klubszerű nyilvános terek, fórumok, amelyek az egyetemi városokban annyira jellemzőek voltak akkor-tájt. Budapesten éltem a diákéveimet, turkáltunk, válogattunk a hihetetlen mennyiségű rendezvényben, és a legkiválóbb művészek, sportolók, élénkebb lelkületű politikusok jöttek el, és büszkéek voltak, hogy egy egyetemi klubban lehetnek, és ott a diákság szóba áll velük, túlzás nélkül mondom. Na, ezeknek a teljes hiányát tapasztaltam Kecskeméten. Kezdetben talán annak a számlájára írtam ezt, hogy a főiskola túlságosan szűk karakterű. Pontosán nem tudom, hogy miért alakult így, ezt végig hiányoltam, és még a mai napig is hiányolom.

– *Egyetértünk abban, hogy sajnos e tekintetben ma sem versenyezhetünk az egyetemi városokkal.*

– Színház volt, zenei jelenlét volt, a szervezőkön nem múltott, meglehetősen sok kiváló, adott esetben nemzetközi hírű művészt is elhoztak a városba, így csak a szándékon múlt, hogy elmenj-e vagy sem. Idő tényleg volt rá. És Pest is könnyen elérhető volt.

– *Mire idekerültél, addigra többé-kevésbé már volt egy alap intézményrendszer a városban, de még hiányoztak azok a különlegességek, ha úgy tetszik, az unikális jellegű intézmények, amelyekre ma Kecskemét olyan büszkén tekint. Arra volt-e közvetlen rálátásod, hogy milyen módon települtek le ezek? A politikai vezetők döntésein múltott? Gajdócsi széles látókörén múltott? Vagy kényszer volt, hogy egy megyeszékhelynek bizonyos kulturális vonzással vagy felsőfokú központ jelleggel is rendelkeznie kellett? Hogyan alakult, hogy itt zománcművészeti műhely, kerámiastúdió, rajzfilmstúdió létesült, megyei művelődési központ épült? Mennyire voltak ezek egy jól kialakult koncepció részei, vagy mennyire a véletlen eredményezte őket?*

– Így együtt, ahogy föl tetted a kérdést, együtt van benne a válasz is, szerintem. Nem tudok olyanról, én legalábbis nem talákoztam ilyen tudatos tervvel, hogy itt mi most

és az addig központi bérrendszert egy flexibilisebb, a vállalatok által meghatározott szabályozással váltotta fel.

zománcművészeti stúdiót szeretnénk létrehozni. Olyan nem volt, hogy megjelent, hogy öt éven belül, és akkor arra rákészlünk. Az viszont igaz, hogy az akkori felállásban mindent meghatározott, hogy milyen szellemiségű a megyei pártbizottság első titkára és a megyei tanácselnök. Gajdócsi István megtestesített egy kontinuitást a maga 16 éves elnökségével. De a megyei első titkárok miatt, akikkel együtt dolgozott, sem lehet semmi szégyenkezni valónk, pláne, ha összehasonlítjuk a mi megyénket Csongrád, Békés, Szolnok megyével és másokkal. Megjegyzem, különféle szakmai értekezleteken mindig irigykedtek a kollégák, hogy könnyű nektek. Nem mindig értettük, hogy mire gondolnak. A lényeg az, hogy volt egy szellemi nyitottság, egy készenléti állapot. Itt mindig szorgalmazták a város meg a megye kulturális szerepét növelő dolgokat. Markáns példa, hogy mit harcolt Romány Pál azért, hogy a szőlészeti-borászati szakmai kultúra teljes vertikuma itt legyen Kecskeméten, és hányszor példálózott vele, hogy alig lehetett kirobbantani a Gellért-hegy oldalából az intézmények vezetését, hogy ott akarják a szőlőt kutatni, ahol nem terem meg, vagy finoman szólva sem őshonos. Inkább azt mondom, hogy minden kínálkozó lehetőséget megragadtak. Ugyanakkor voltak olyan dolgok is, amelyekben valószínűleg lehetett volna lépni, és mégis mindig elodázódott. Ilyen például a könyvtár ügye. Ezt már áthatotta szerintem a költségvetési forrásokért folyó harc és az abban követett taktika. Valószínűleg abban bíztak a megye vezetői, hogy előbb-utóbb kell, hogy kapjanak rá központi pénzt, csak hát a helyzet a hatvanas években semmit nem javult, hanem inkább romlott, aztán egyre hátrébb sorolódott ez az ügy.

– *Voltál pénzügyi vezető is, nem csak tervosztályon dolgoztál. Mi volt a mechanizmusa annak, ahogyan a központi pénzeket meg lehetett szerezni például intézményfejlesztésre? Ez már akkor is a lobbik erején múlt?*

– Nagyon erőteljes lobbierőn múlt, hiszen a két fontos tárca, a Pénzügyminisztérium és az akkori Országos Tervhivatal meghatározták a kereteket. Az akkori játékszabályok szerint, ugye, erőteljesen politikai töltetű szöveg ment be először a párt legfelsőbb szervéhez, ha ott jóváhagyták, akkor ment tovább. És akkor a párt a saját vonalán nyomta lefelé, az állam szintén a saját gépezetén nyomta lefelé, és helyi szinten megismétlődött minden. Nem volt tilos, sőt simán belefért a lobbizás, sok múltott azon, kinek milyen kapcsolatrendszere volt. Egy általános példa a lobbizásra, csak hogy érzékeltessem: ha volt ötéves szinten kb. egymilliárdos mozgástér, akkor ezt ki kellett és lehetett tölteni a lehető legjobban, de az nem merülhetett föl, hogy az a mozgástér hárommilliárdos legyen. Mondom a legextrémebb példám, és nem azért, mert már nem tud védekezni az illető. Sokan irigyeltek bennünket, amikor 1985-ben Kiskunfélegyháza országgyűlési képviselőjévé Korom Mihályt tették. Ő akkor nagy hatalmú, nagy befolyású politikai bizottsági tag volt, és naivan még én is nagy reményeket fűztem hozzá, gondoltam, hogy majd segít, de egy fillérrel sem nőtt a mozgásterünk. Megígérte a kiskunfélegyházi kórház rekonstrukcióját, és az egész pénzt a megyei keret terhére kellett benyelnünk. Nem emelte fel a telefont. Tudomásom szerint, legalábbis én nem tapasztaltam, hogy a tervhivatalnál akár 20 fillér keretemelést elért volna. Feszültséget okozó helyzet volt.

– *Vajon, ha annak idején Gajdócsinak nincs egy olyan partnere az első titkári székben, mint amilyen Romány Pál volt, aki maga is nyitott és döntésképes volt kulturális ügyekben, mi több, megvalósítandó víziói is voltak, emellett tagja volt az MSZMP Központi Bizottságának, akkor nehezebben ment volna az intézményrendszer kiépítése?*

– Biztosan.

– *Tehát kellett hozzá két, egyformán elkötelezett személyiség a két pozícióban.*

– Biztosan, de abba nem láttam bele, szerintem nagyon kevesen láttak bele, hogy maga Romány Pál mit tett ezért. Biztosan tett, és mozgatta a szálakat. Később tanultam meg, saját pályámon is, hogy hihetetlen különbség választja el az első számú vezetőt az összes többitől. Hihetetlen. Olyan nagyságrenddel, hogy azt nem tudom érzékeltetni. Az ő számára egy sor ajtó még megnyílik, a második számú vezető előtt már nem.

– *Maga Romány Pál fogalmazott úgy a rajzfilmstúdióról megjelent könyvnek adott interjújában³, hogy ő volt itt a főispán és Gajdócsi az alispán. Hiába volt Gajdócsi a választott vezető, Romány pedig, akit fölülről küldtek, gyakorlatilag a főispáni ranggal járó összes jogosultság őt illette.*

– Igen, csak a párhuzam nem teljesen pontos. Az én tudomásom szerint a főispán a kormány embere volt a régi rendszerben, nem választott volt, hanem a kormány embere. De érthetjük így is. A lényegen nem változtat. Ha már a rajzfilmstúdiót szóba hoztat: úgy emlékszem, már megvolt, mire én idejöttem.

– *Igen, 1971-ben létesítették.*

– Az őstörténetét nem ismerem pontosan, de beleillik a képbe, ahogy mondtam, hogy amit meg lehetett szerezni, azt megszerezték, abból építkeztek, tehát kicsit esetleges, hogy miért pont a Forrás, miért pont a zománcműhely, miért pont a Kerámia Stúdió jöttek létre. Ezek személyes ügyek voltak.

– *Személyes ügyek abban az értelemben, hogy például a Kerámia Stúdiót megálmodó Probstner János jó érzékkel Kecskemétre jött, és éppen Gajdócsi Istvánt kereste föl?*

– Tőle kell megkérdezni. Abban személyes, hogy valahogy találkoztak, valamit ígért neki Gajdócsi, amit teljesített, és ezt János elfogadta. Ez így kötetett meg kettejük között, és aztán vállvetve egymást támogatták, és lett az, ami lett. Mint ahogy emlékszem, hogy a szobrász Pálfy Gusztávnak is a megye építettett egy házat, egy műteremlakást, hogy telepedjen le és alkosszon. És közben felsorolhatnánk akár még ötven másik szobrászt, hogy miért nem ők?

– *Ebben valószínűleg nem az volt a döntő, hogy Pálfy Gusztávnak megyei gyökerei voltak, hiszen Probstnernek nem voltak megyei gyökerei. Inkább a koalícióban kell keresni az okokat? .*

– A minőség, meg a hiány, az úr, hogy nem volt itt ilyen, és valami legyen már. Tehát különbözünk a korábbi önmagunktól, és ezáltal a város induljon el a felemelkedés útján. És azt teljesen jól látták, hogy igazából egy város felemelkedését a kultúra, az oktatás, a képzett emberek adják.

– *A mai dél-alföldi régió megyéihez képest mennyire volt látványos Bács-Kiskun megye vagy Kecskemét fejlődése ebben az időszakban? Hivatkoztál arra, hogy gyakran hallottátok értekezleteken a „bezzeg könnyű nektek” kezdetű mondatokat. Tényleg az volt a közérzés, hogy Kecskeméten könnyű fejleszteni, hiszen kiemelkedő személyiségek állnak a megye élén?*

– Mi nem így éltük ezt meg, mégis ez volt az igazság, és ez utóbb tudatosodott bennem. Ezt a folyamatot mi megszenvetjük, mert erőskezű, lendületes és dinamikus fejlesztést szorgalmazó vezetőink voltak, jól megdolgoztattak bennünket. Azért mikor egy főnök erős iramot diktál, azt nem mindig szeretik az emberek. Mégis üdítő és jó volt, mert hát alkotással teli évtizedek voltak. Itt inkább arról van szó, hogy akármilyen volt a rendszer, lehetett véleményed, befolyásod a dolgokra, adhattál szakmai javaslatot, amit vagy elfogadtak, vagy nem, ha nem jól indokoltál, akkor nem, de ha voltak méltányolható javas-

3 Dizseri Eszter: *A kecskeméti rajzfilmstúdió. Az animáció magyar műhelyei.* Bp., 2009. Balassi Kiadó.

lataid, akkor igen. Az említett másik megyékben a miénkhez képest a szabadság nagyon korlátozott volt, főleg szellemi értelemben. A legmarkánsabb különbséget nem is a kultúrában, hanem az agrárpolitikában lehetett lemérni. Ott ordított. Nálunk két évtizeden keresztül a tanyarendszer támogatása, megmaradása, felemelése volt a cél, az akadémiai intézet letelepítése, a háztáji gazdálkodás megerősítése...

– *Plusz a mi megyénkben működtek a szakszövetkezetek is, nem is rossz eredménnyel.*

– Így van, és büszkék voltunk rá, hogy a fénypont, azt hiszem, az volt, amikor az ország képes volt tízmillió sertést termelni, és abból egymilliót egyedül ez a megye produkált. Ma a közelében sem vagyunk ennek a teljesítménynek. Ugyanebben az időben ezekben a megyékben, Csongrádban meg Szolnok megyében a tanyák semmilyen, vagy csak minimális támogatást kaptak, és inkább az elsorvasztásuk folyt és egyfajta dogmatikus agrárpolitika. Ez a szemléletbeli különbség azért nagyon meglátszott az élet minden területén.

– *A hetvenes évek közepén Romány Pál miniszteri székre cserélte első titkári beosztását. Helyette az a Horváth István lett az első titkár, aki korábban már betöltötte ezt a posztot. Kettejük szemléletében érzékeltél-e eltéréseket? Érzékenyebb volt-e Romány a kulturális fejlesztésekre, mint Horváth István, vagy nem volt lényeges különbség kettejük között?*

– Nem tudok erről komolyabb véleményt alkotni, akkor még nagyon a pályám elején voltam. Horváth István, akiről szeretnék tisztességgel és jó szavakkal megemlékezni, mert a munkámban ő személy szerint nekem sokat segített, a maga módján inkább volt általános értelemben véve politikusabb alkat, mint Romány Pál. Romány erősebb szakpolitikai vénával rendelkezett. Ez volt az én benyomásom. Horváthnak időnként voltak meglepő húzásai. Mindjárt a pályám elején, 1975–76-ban dolgoztunk az akkori ötéves terven, és egyszer csak az a vád érte a megyei vezetést, hogy ez a terv Baja-centrikus. Én, aki bajai vagyok, elhűlve néztem, mert akárhogy számoltam át, minimum a fele Kecskemétre ment a pénzeknek, de volt, hogy több, és mégis újra kellett gombolni a mellényt a Baja-centrikussága miatt. A politikának voltak ilyen lengőbordára mért aljas ütései, amiket nem volt könnyű kivédeni. Ilyeneket, emlékezetem szerint, Romány nem tett, ő más volt.

– *Említetted már egyszer ebben a beszélgetésben a megyei könyvtár sokáig áldatlan állapotát. Vajon mi volt az ok, amiért mindig hátrébb sorolódott a könyvtár, hiszen számos más intézmény felépült menet közben?*

– Szerintem nem igazán akarták. A szép szavak, hogy mindig bekerült, mindig terveztük, aztán mindig kihúztuk, mert jöttek a szorítások. Valóban, a lobbierő mindig megtört a könyvtár ügyében, a tervhivatal kihúzogatta, nem kaptunk támogatást, de ha nagyon akartuk volna, keresztül tudtuk volna vinni. Nagyon régi igazság, hogy a közpénzeknél is úgy van, mint a háztartásoknál: mindig arra jut, amire igazából akarjuk. A rezsit ki akarjuk fizetni, mert fűtést akarunk meg világítást, és akkor megnézzük, mire elég a maradék. Na most, ugyanez van a közpénznél is. A költségvetésnek minden év végén volt úgynevezett pénzmaradványa. Ez lényegében két nagy tételből tevődött össze. Az egyik a spórolás címén megmaradt, amit nem költöttünk el, vagy nem valósult meg a feladat, vagy olcsóbban valósult meg, ez az egyik összetevője. A másik, hogy volt bevételi többletünk. A '68-as reform után például jellemzően az illetékbevételekből keletkezett többlet, ami megyei bevételnek számított. Volt egy év, emlékeim szerint valahol nyolcvan körül. Annyiban voltam közel a tűzhöz, hogy láttam az előterjesztéseket, bár nem én készítettem, de láttam őket. A pénzmaradvány elérte a 400 milliót, ami akkor hallatlan nagy pénz volt. Ilyenkor a főnökömnek legalább két hónapja azzal telt el, hogy minden héten begyűjtötte a javaslatokat,

igényeket, összegereblyezte, felállított egy sorrendet és vitte az előterjesztést. És akkor ment az osztozkodás a különböző szintű vezetői értekezleteken. Az egyik legfontosabb a hétfőnkénti informális vezetői volt, amikor először 8 órakor az első titkárnál volt szűk körű egyeztetés, s aztán a Gajdócsinál, szintén szűk körű. És akkor utána jöttek az egyes döntéshozó testületek, akik végrehajtják ezeket. És állandóan ment a variálás, mert az összeg hatalmas volt. És akkor azt láttam, hogy ebben nagyon sok száz tétel volt, és természetesen megint nem fért bele a könyvtár. Kettőt föl lehetett volna építeni körülbelül ebből a pénzből akkori áron, nem egyet, kettőt, kompletten. Meg ne sértsek bárkit is: de vérlátónak tartottam, hogy a megye adott pénzt a szeremlei néptáncsoportnak új csizmákra és hasonlókra, a nagy cél pedig megint elmaradt. Akkor megfogadtam, ha egyszer nekem valaha módom lesz erre befolyást gyakorolni, akkor biztosan másként fogok cselekedni. Akkor is azt gondoltam, hogy bármennyire tiszteletre méltó egy néptáncsoport munkája, ha a helyieknek nem fontos annyira, hogy legyen csizmájuk, akkor ennek a döntésnek a következménye legyen az övök. De egy ekkora intézmény, ami ma, tudjuk, látjuk, mennyi mindent szolgált vidékre is, az nem függhet ilyen tényezőktől, hogy XY tisztségviselőt most itt választották meg, és ezért viszonzásképp vissza akar osztani arra a helyre. A pénzmaradvány felosztása zömmel erről szólt. Kinek hol vannak a gyökerei, hol született, vagy honnan számíthat politikai támogatásra. Ha egyszer valaki a levéltárban kikeresi, hogy milyen döntések születtek, el fog ámulni, hogy egyik oldalon ment a kommunikáció, hogy nincs pénz erre, arra, amarra, a másik oldalon meg dézsával öntötték a pénzt nem igazán fontos célokra.

– *Elhangzott Gajdócsiról, hogy nemcsak meghallgatott titeket, hanem olykor igazat is adott. Hogy volt ez Románnyal vagy Horváth Istvánval? Eredménytel tudatok-e képviselni érveket vagy véleményeket ti, kisebb beosztásban dolgozó munkatársaik? Fogadott-e el tőletek vagy bárkitől úgy ötletet bármelyikük is, hogy aztán fölkarolta, mögé állt és végig is vitte?*

– Szerintem igen. Horváth Istvánval pályám eleje kapcsán nem tudok nyilatkozni, mert akkor nagyon messze voltam tőle, vele kapcsolatban nincsen személyes élményem, de Románról igen, ő igényelte is ezt. Sokszor lement egészen meghökkentően mély szintekig, és szakelőterjesztéseket tárgyalt, amit az ember saját maga írt meg otthon, vagy a cégvezető kolléga, vagy más, Romány pedig belefogalmazta a javaslatait. Ez működött, igen. Egyébként Románynak a memóriája elképesztő volt. Ha nagyjából elhelyezem magam az akkori hierarchiában, tudom, hogy körülbelül hányadik sorban voltam, és nemcsak engem, a kollégáimat is név szerint ismerte. Én nem tudom, hány száz embernek a nevét tudta, de hibátlan volt, sose tévesztett. Ez olykor szinte félelmetes volt.

– *Felépült ez az intézményrendszer, nagyon sok elemével. Gajdócsi István sajnos váratlanul korán meghalt, és te lettél az utódja a megyei tanácselnöki székben. Ennek a történetéről, a részletekről kérdezek. Hogyan kerültél szóba mint lehetséges utóda, milyen módon választottak téged erre a pozícióra?*

– Ahogy egyetlen gyerek se tudja pontosan, hogy ő hogyan is lett, csak nagy általánosságban tudom, vagy sejteni vélem. Azt, hogy miért tettek a személyemre javaslatot, ezt ne tőlem kérdezd, nem tudom megmondani. Az időpont annyiban fontos, hogy eléggé forrongott már ott minden 1988–89 tájékán, és volt egy megyei pártértekezlet. Akkor már nem Romány volt az első titkár, hanem Szabó Miklós. Ezen a megyei pártértekezleten tabudöntögetésre készültek többen. Meg totemdöntögetésre. És hihetetlen érzéke volt a Gajdócsinak, mindenki meglepetésére bejelentette, hogy nyugdíjba vonul a következő év nyarán. Innentől kezdve értelmét veszítette, hogy a személyét támadják, már nem volt tétje. Elvette az élet. Akkor új összetételű megyei pártvezetés alakult és elindult a jelöltkeresés.

Úgy kezdődött számomra a történet, hogy a főnökeim elkezdtek időnként mondogatni, hogy „majd ha te leszel a megyei tanácselnök”, én meg néztem, hogy miről beszélnek egyáltalán. Így teltek hetek, hónapok, aztán egyszer csak megjelent egy hír, hogy akkor most valóban nekilátunk az utódkeresésnek. Ez most már reformidőszak, másként lesz minden, mint régen. Ugye, akkoriban az MSZMP már minden volt, csak nem különösebben virágzó párt. Eldöntötték, hogy a népfront égisze alatt összeállítanak egy jelölőbizottságot, megkérdezik a közvéleményt. A Petőfi Népe le is hozta, az első körben negyven jelölt volt. És akkor a negyven jelöltet végigkérdezték, hogy vállalja-e egyáltalán a megmérettetést. A megyei bíróság büntető kollégiumának a vezetője volt, aki engem megkérdezett. Akkor már tudtam, hogy most már nagyon komoly a dolog, és akkor kellett otthon nagyon elgondolkodnom, hogy beszállok-e a ringbe, vagy sem. Végül úgy döntöttem, hogy igen. Öt-re szűkült a jelöltek száma. Közülük néhányat maga az akkori politika szórt ki, például Simon Jenőt, akkori kollégámat, mert bedobta magát ezekbe a vitákba, és aztán nekirontottak, hogy: de bezzeg járási párttitkár voltál. Úgyhogy ezeket szelektálta az élet, maradtunk ketten. Kettős jelölés volt, kétfordulós választás. Lobbí volt, hogyne lett volna, Gál Gyulával⁴ rivalizáltam. Mellette az agrár lobbí harcolt, mellettem egy másik lobbí, és a végén sikerült nyernem.

– *Mennyi ideig voltál megyei tanácselnök?*

– Másfél évig voltam elnök. Hivatalba lépésem utána két és fél hónapra halt meg Gajdócsi István. Teljesen váratlanul, én a pontos diagnózist sem tudom, otthon, vacsora vagy ebéd után lefordult a székről, rosszul lett, és nem tért magához. Kimentem a kórházba, de nem engedtek be hozzá, haláláig az intenzíven volt.

– *Volt-e valamiféle testamentuma Gajdócsi Istvánnak? Tudjuk róla, hogy ő az utolsó éveiben az Elnöki Tanács tagja volt. Hagyott-e rád valamiféle örökséget például arról, hogy milyen irányba vezesd tovább a megyét?*

– Túl hosszú ideje ismertük már egymást. Nem kellett, hogy testamentumot hagyjon rám. Azt viszont sugározta önmagából, hogy az ember legyen emberséges. Normális és emberséges. A politikában nem hagyhatott végrendeletet, ott minden megváltozott, és ezt érezte. Nem tudom, hogyan élte volna meg a rendszerváltozást. Volt egy időszak, amikor azt kellett látnom minden tisztelem mellett, hogy valószínűleg nem értette már az új szituációt. Amint átvettem tőle a hivatalt, arra biztatott, hogy tartsak jó, normális kapcsolatot a megyében működő egyházakkal. Személyes kérése minimális volt. Nem kötötte meg a kezem. Mikor megválasztottak, a bemutatkozó beszédemben elmondtam: félreértés ne essék, én nem Gajdócsi István vagyok. Teljesen különböző, más személyiség vagyok, minden tisztelem mellett én nem ugyanazt fogom folytatni, amit ő. És ezzel nem elhatárolódní akartam tőle, hanem leszögezni, hogy nem vagyok a kreatúrája.

– *Ezzel együtt nem lehetett könnyű feladat Gajdócsi István tizenhét éve után beülni abba a székbe...*

– Nem volt hálátlan egyáltalán. A helyzet volt teljesen más. Akkor a legnagyobb kihívás az volt, hogy lehet békésen levezényelni a rendszerváltást vidéken is, nagyobb baj nélkül, normális keretek között. Mire én beléptem a hivatalba, lényegében már nem volt olyan MSZMP, amelyik beleszólt volna a dolgaimba, aztán négy hónap múlva meg is szűnt a párt. Aztán volt egy nagyon zűrzavaros állapot az általános választásokig. Ha jól

4 Gál Gyula agrármérnök, ebben az időben az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottságának gazdaságpolitikai titkára.

emlékszem, a megyében 60 bejegyzett párt volt. Minden héten legalább öt jelentkezett be, hogy fogadjam őket. Azt gondolták, növeli a legitimációjukat, ha a megyei elnök fogadja a párt vezetőit. Már nagyon vártam a tavaszi választást, mert utána mindössze hat párt maradt. De komolyan gondolom: nem volt hálátlan örökség.

– *Ha jól emlékszem, 1988-ban született meg az a döntés, hogy mégiscsak lesz új megyei könyvtár. Ez már a te elnöki időszakod?*

– Még mindig csak a szándéknál tartunk, hiszen azt bemérték, hogy nincs erő végigvinni. A döntés végül is az alapos előkészítés fázisáig jutott el, hogy azért a területet kijelölték, és a terv elkészült. Eddig jutottunk el a rendszerváltásig. Akkor a kor divatja szerint, de akár azt is mondhatom, hogy egyetlen megoldási lehetőségként alapítványt hozott létre a megyei tanács. A megyei könyvtár alapítványában volt, azt hiszem negyvenmillió forint, és amikor a '90-es költségvetésnek a pénzmaradványát osztottuk föl – emlékezz, mit mondtam előbb –, nem volt az olyan nagyon hatalmas, de nem is volt már jelentéktelen összeg. Mikor a jelentést elolvastam este otthon, akkor gondoltam egy nagyot, hogy legyen megkerülhetetlen ez az ügy, emelni kell a negyvenmilliót százra, az már akkora pénz, hogy nem lesz könnyű megkerülni, se kiköpni, se lenyelni. És hát elköttem azt a hibát, hogy nem egyeztettem senkivel, hanem másnap én ezt előterjesztettem.

– *Mekkora vihart keltett?*

– Nem volt nagy vihar, ez szörnyen nagyképűnek tűnik, bíztam abban, hogy működik az elnöki tekintély. Megleپödtek, volt egy-két óvatos visszakerdezés, de kifejttem, hogy miért annyira fontos ez, és akkor tudomásul vették. Megszavazták, akkor jött a megyei tanácsülés. Ott a bejelentés meglepetést okozott, fölállt az egyik megyei tanácsstag, bácsalmási képviselő volt. Mi ez az örülség, ki az úristen tett erre javaslatot, hogy pont most? Fölálltam, mondom, hogy én. És akkor leült. Mindez arra bizonyíték, hogy ha akarsz valamit, és ha van súlyod, és biztos vagy önmagadban és abban is, hogy jó ügyet szolgálsz, akkor állj ki mellette! Engem ebben megerősítettek az akkor történetek, és hiszem ma is, hogy életem egyik legjobb döntése volt. Utána ugyanúgy lobbizt, huzakodás a központi kormánnyal, mint minden más ügyben. Úgy tudom, hogy három könyvtár versenyzett és egyedül ez volt, amelyik föl tudta mutatni, hogy elő van készítve, terület van, terv van, sőt van indítótőke is. Akkoriban volt az a szörnyű infláció, amikor 30 százalék feletti volt az áremelkedés. Ez a kamatokban is megjelent és a százmilliósi tőke, úgy emlékszem, kettőszáznegyven millió fölé hízta föl magát már '93-ra. És szerencsére ezt a jó ügyet támogatták mások is. Akkor Józsa Fábán volt például az egyik országgyűlési képviselő, ő is sokat segített.

– *Amikor a tanácsrendszernek vége lett, tehát az 1990-es választások után, a te megyei tanács-elnöki működésed értelemszerűen véget ért. Te még önkormányzati vezető is voltál, vagy akkor már Kötörő Miklós váltott téged?*

– Nem, akkor egy érdekes helyzet állt elő. 1990 nyarán, tehát rövidebb idővel az országos választások után tartottuk meg az utolsó tanácsülést. Az akkori jogszabályok értelmében a végrehajtó bizottság átmeneti irányító szerepet vitt, lényegében ügyvivő testületként, tehát semmilyen pénzeket érintő döntés már nem született, a megyei intézmények működtetése volt a fő feladat az önkormányzati választásokig. Az önkormányzati választások két lépcsőben zajlottak. Először megalakultak a helyi, települési önkormányzatok, majd a helyiek elektorokat választottak, és ezt követően decemberben alakult meg a megyei önkormányzat. Közben egyeztettek a személyi javaslatokat, és az én funkcióm abban a pillanatban szűnt meg, amikor kihírdették, hogy Kötörő Miklóst megválasztották a megyei közgyűlés elnökének.

– *Az a személyes elköteleződésed jele, hogy a könyvtári alapítóványnak végül is Te lettél az elnöke, vagy az alapítás pillanatától, hivatalból, mint a létrehozó megyei tanács elnöke is Te voltál a vezetője?*

– Igen, az alapításkor már elnöke voltam, aztán amikor megszűnt a tanácselnöki funkcióm, és elmentem az OTP-be dolgozni, akkor a kuratóriumi elnökségről lemondtam. Akkor jó néhány évig, három vagy négy évig Kötörő Miklós volt a kuratórium elnöke. Az ő tragikus halálát követően aztán megint visszatért a funkció hozzám.

– *Annyi más alapítóvány élére állhattál volna, annyi más intézmény létrehozásában lehetett volna szereped. Miért pont a könyvtár volt, ami mellett ilyen erőteljesen letetted a voksod?*

– Nem azt jelenti nyilván, hogy nekem a többi nem volt fontos. Azért az egészségügyben a kórház, a szakorvosi rendelő kérdése megoldódott, egy csomó más nagy ügy megoldódott, a középiskolai programot simán végigvittük, megépültek az iskolák, hogy most néhány ilyen dolgot említsek. De itt volt egy nagy úr. Mert aki emlékszik a régre, nem is tudja mai fejjel fölfogni, hogy fért el abban a sarokban, a Városházán, a megyei könyvtár. Természetesen, mint minden embernek, nekem is volt egy gyerekkori élményem. Az én szüleim az akkori kor viszonyai mellett, bár nagyon egyszerű keretek között éltek, mindig vettek könyvet és lexikonokat. Ipari munkás volt az apám akkor, amikor én általános iskola voltam, nem megyek tovább vissza az őstörténetbe. Elég az hozzá, hogy ahhoz voltam szokva, hogy amikor tanultam, és fölmerült egy hirtelen kérdés, akkor odamentem a polchoz, leemeltem a könyvet és megnéztem azt, amire szükségem volt. És ez nyilván nagyon sokat segített nekem később is a pályámon. Az egyetem meg el sem képzelhető könyvtárhaszna nélkül. Tehát abszolút személyes meggyőződésem volt, hogy mindazoknak, akiknek nincs esélyük arra, hogy otthon fölépítsenek egy komoly könyvtárat – márpedig ma tudjuk, hogy erre nem sokaknak van esélye –, akkor tudunk segíteni, ha olyan könyvtárat hozunk létre, amelyik mindenki számára hozzáférhető. Az már egy külön szakma, már nem az én asztalom, hanem ennek a könyvtárnak a nagyszerű szakmai vezetéséé, hogy mindez a kor fejlett technológiájával kiegészítve, teljes számítógépes háttérrel, elektronikus archívumokkal, épüljön meg, hogy ez a szolgáltatás úgy legyen fölépítve, hogy hozzáférhető legyen akár Imrehegyen is. Ez már az ő munkájukat dicséri. Én abban voltam elkötelezett, hogy ennek a lehetőségét teremtsük meg, mert meggyőződésem volt, hogy e nélkül nincs esély a felemelkedésre. Fontos a Kerámia Stúdió, fontos a rajzfilmstúdió, de sokkal többeket érint egy ilyen intézmény, mint az említett műhelyek. Nem ellenük beszélek, hanem mert ez óhatatlan. Az utolsó lökést egy 1986-87-es munkahelyi kirándulás adta, amikor kollégákkal együtt elmentünk Békés megyébe, és Békéscsabán már volt új könyvtár. Két ipari tanuló gyereket láttam ott, nem Jókait olvastak, hanem barokk korabeli stílbútorok szakkönyvét forgatták. A könyvtár erről is szól. Nemcsak a humán, a reálműveltségnek is tárháza, az emberi tudás felhalmozott esszenciája.

– *Az intézményfejlesztésekkel megteremtődött a lehetőség arra, hogy számos új, értelmiségi munkakör jöjjön létre. Az értelmiség pedig mindig hajlamos a másként gondolkodásra. Sose volt szempont az intézményrendszer bővítésénél, hogy tulajdonképpen a politikai döntéshozók a saját ellenzéküknek ágyaznak meg a városban?*

– A rendszer nem volt ennyire okos. Hát egy cinikus összekacsintásra hadd emlékeztesselek. Míután az egyetemen társadalompolitikai tantárgyak tömegét tanultuk – olyan volt, amilyen volt –, én úgymond megúsztam, nekem nem kellett még egyszer a foximaxit⁵

5 Foximaxi: az MSZMP megyei pártiskolái, az oktatási igazgatóságok által működtetett marxista esti egyetemek, ahol a kádereket képezték, javarészt ideologikusan átértelmezett társadalomtudományokra.

elvégezni. Sokan szerették volna, de nem kellett. Már középiskolától kezdve tanultuk a politikai gazdaságtant. Amikor elkezdtem tanulni, még a sztálini polgárd volt. Abban volt egy olyan tétel, hogy mivel a szocialista országok gyorsabban növekednek, mint a kapitalista országok, ezért elég húsz év, és utolérjük őket a fejlődésben. Most ha egy picit is gondolkodott az ember, ráadásul matekból az akkori alapfogalmakat elővette, és odaírt egymás mellé két számot, hogy 1000 meg azt, hogy 100. Ezer a németországi GDP, száz a magyarországi. És akkor azt monddod, hogy ezer nő évi 3 százalékkal a száz nő 8 százalékkal. Hát hány év az utolérés? És ezt minden értelmes ember tudta, mégis úgy tettünk, mintha lett volna realitása. A rendszer azzal is aláasta magát, hogy egyébként nagyon helyesen, kiterjesztette a közoktatást, megkövetelte a tudást, tanította a népet. És a nép egy idő után azt mondta, hogy értjük, de másként szeretnénk csinálni. Az időt megállítani nem lehet. Hogy ezek a kiváló, nagy tudású emberek átgondolták-e ezt? Nem hiszem, hogy átgondolták volna. Tegnap este későn hallgattam a Klubrádióban Magyar Bálint beszélgetését. Hiteles embert hozok föl, aki akkor is ellenálló volt. Arról szólt a beszélgetés, hogy mi volt a nyolcvanas években. Hogy mindössze maroknyi ember volt, aki szervezkedett, 2-3 tucatnyi, nem több. És hogy belátható időn belül eljön a szovjet rendszer összeomlása, még ők se hitték. Ezzel nem kisebbiteni akarom a magyar reformerek meg rendszeralakítók szerepét, de helyezzük már ezt kicsit világtörténelmi kontextusba! Gondolhattak volna arra, hogyha idejön a sok értelmiségi, legfeljebb a saját személyes pozíciójukra jelenthetett volna kockázatot, de nem foglalkoztak ezzel. A rendszer nem így működött.

– Végezetül arról kérdezlek, hogy mennyire volt ezekben a fejlesztésekben partner Kecskemét városa, a vezetők? Kétségtől volt egy szigorú alá-fölé rendeltségi viszony a tanácsrendszerben, de mik voltak a személyes benyomásaid? Őszintén együttműködtek a megyeszékhely vezetői ezekben az intézményfejlesztési elképzelésekben?

– Minden olyan ügyben látványos volt az együttműködés, amit a város is szorgalmazott. Amikor, úgymond, „ajándékba kapta” a fejlesztést, akkor gyakorta úgy is viselkedett, mint a lobbiláncban minden szereplő. És taktikázott, hogy neki minél kevesebbet kelljen hozzátennie. Ez egy ilyen össznépi játék volt. A rendszer valóban nem túl sok önállóságot adott a városnak, részöntésekben igen, de ilyen nagy volumenű döntésekben, hogy például ide települ a Kerámia Stúdió, szerintem csak közölték a várossal a tényt, hogy milyen feltételeket teremtsen meg, ezt és ezt oldja meg, ez lesz a feladata. Igaz, általában utólag az élet igazolta e döntések helyességét. Romány Pál annak idején tartott személyes bejárásokat a városban, mint egy városi főépítész, összetoborozta a városi, megyei szakapparátus vezetőit meg más vezetőket, és szemlézett. Utána elrendelte, hogy a feltárt hiányosságokból mit kell megcsinálni. A költségvetés általában rosszul állt, de ha például a Széchenyiváros egyik utcájában lebetonozták a földutat, akkor az ott lakók közérzete biztosan javult. Ez gyakran azt jelentette, hogy az éppen futó terveket már megint át kell dolgozni, és nem alulról jött az igény, hanem fölülről. Ilyen gyakorta volt. Mondok egy konkrét példát: a Kereskedelmi- és Iparkamara mostani épülete egy szörnyen lepusztult laktanyaépület volt, úgy hagyták ott a szovjetek. Bejártuk egy alkalommal, siralmas állapotban volt. Emlékszem, mikor Romány Pál összegezte a napot, megkérdezte, hogy mi legyen az épülettel. Félhangosan, de kórusban morogtuk, hogy le kéne bontani. Akkor kirobbant belőle a düh, hogy ti csak bontani tudtok, építeni nem. Akkor már tudtuk, hogy értelmes funkciót kell találnunk neki. Lényeg az, hogy úgy gondolom utólag, igaza volt. Az épület túlélte, most van egy jó funkciója, szépen néz ki, sok rendezvény van benne. Ezt nem a város akarta, a város ugyanolyan lehorgasztott fejjel hallgatta a nagyfőnöki kirohánást, mint mi: na most, akkor erre megint pénz kell.

Vagy egy még régebbi példa. Amikor föltúrták a főteret, amin átvezetett a sárga köves út, és hirtelen beállt a csend és a jó levegő, akkor átszólt a megyei első titkár meg a megyei elnök, azonnal összerántották a városi tanácsot, és megszavazták, hogy ez maradjon is így, ne vigyék vissza a forgalmas közutat a főtérre. Meg lehetne ma ezt tenni? Nyilván nem. Egy kicsit a felvilágosult abszolutizmusra emlékeztető döntések voltak ezek akkor.

– *Mondtad korábban, hogy tulajdonképpen ajándékba megkapta a város az új intézményeket, amelyek a megyei vezetők döntései következtében létesültek a megyeszékhelyen. De hát abban az időben a város költségvetése is a megye hatásköre volt. Az ajándék mellé odarendelték a működés költségeit is?*

– Nem mindig. Ez is huzakodás volt. De mondok fordított helyzetet is, amit nem szoktak tőlem megkérdezni. Mikor én elnök lettem, örökölt kaptam a megyei tanács apparátusára vonatkozó intézkedést, hogy brutális létszámcsökkentés, leépítés legyen. De azt nem kaptam örökölt, amit a saját programomban tűztem ki célul, hogy tessék visszaadni Kecskemétnek a színházat, adjuk oda a művelődési központot és így tovább. Pár ilyen intézményt átadtunk Kecskemét városának. Mert ha nézzük a történelmet: a színházat Kecskemét polgárai hozták létre, az övék volt, csak '49-ben államosították. Mi köze van hozzá a megyének? Tehát azért vissza is adtunk dolgokat, nem csak szaporítottuk a megoldandó feladatokat. Vegytiszta megoldás a költségvetésben sohasem volt, szerintem nem is lesz.

Az interjút Kriskó János készítette